

خانه مردم شناسی بومیان کیش

خانه مردم شناسی بومیان کیش در یک بنا با قدمت 200 سال در قدیمی ترین محله جزیره کیش (سفین قدیم) قرار دارد. این خانه در زمینی به مساحت یک هزار و 200 مترمربع حدود 200 سال پیش بنا شده و دارای 15 اتاق و دو حیاط مجلسی و حیاط خانوادگی بوده و از سبک معماری کاملاً بومی برخوردار است.

این خانه به منظور معرفی تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم، معیشت و صنایع دستی منحصر به فرد بومیان کیش، با هدف اشتغالزایی برای بومیان محله و تحقق توسعه گردشگری پایدار برای جزیره کیش به خانه مردم شناسی بومیان کیش تبدیل شد. این خانه نمادی از اصالت مهمان نوازی مردمان کیش است.

صاحب اصلی خانه مرحوم حاج عبدالله بن شاهین شخصیت معروف و محبوب کیش در 80 سال گذشته، تاجر مروارید و صاحب یکی از بزرگترین لنج های بادبانی آن زمان بود که به حرفه نجاری و گلافی (لنج سازی) نیز مهارت داشت و این منزل از سه نسل قبل از خود به ارث برده بود.

به منظور معرفی تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم، معیشت و صنایع دستی منحصر به فرد بومیان کیش، این منزل پس از موافقت صاحب آن و اخذ مجوز لازم از سازمان منطقه آزاد کیش در فروردین 1393 با هدف اشتغالزایی برای بومیان محله و تحقق توسعه گردشگری پایدار برای جزیره کیش به خانه مردم شناسی بومیان کیش تبدیل گردید و تمامی اتاق ها و فضاها با حفظ معماری سنتی و با استفاده از مصالح بومی بازسازی و سبک زندگی بومیان کیش در 80 سال پیش بازسازی شد.

خانه مردم شناسی برای بومیان نسل گذشته کیش بویژه اهالی سفین قدیم منزلت و جایگاه ویژه ای دارد زیرا اغلب آنها مکتب خانه و فراگیری قرآن را در آن گذرانده و در واقع این خانه حکم مدرسه محله سفین را در گذشته داشته است.

در این خانه بصورت زنده شیوه معیشت و کار بومیان کیش در دوران قدیم به گردشگران معرفی می شود. همینطور تعداد زیادی از ابزار و وسایل قدیمی پخت و پز، صید مروارید، ماهیگیری، مکان نگهداری خرما و تهیه شیرخارما بصورت سنتی، دو حلقه چاه آب برای تامین آب شرب ساکنان در معرض دید عموم قرار گرفته است.

این خانه دارای دو حیاط است. حیاط مجلسی آن مخصوص مهمان ها و مرد نامحرم به ویژه غریبه هاست و این حیاط از یک در اختصاصی و یک اتاق تابستانی (مجلس) و یک اتاق زمستانی و تعدادی انبار و یک حلقه چاه برخوردار است. حیاط دیگر این خانه حیاط خانه است که مخصوص خانواده است و مردان غریبه و نامحرم حق ورود به آن نداشتند، اتاق خواب های زمستانه و تابستانه، آشپزخانه، مکتب خانه، اتاق مهمان زنان، انبار خرما، انبار علوفه و محل نگهداری گاو و گوسفند و یک حلقه چاه در این حیاط قرار دارند، این حیاط دارای درب ورودی مخصوص خانواده است.

این خانه دارای 15 اتاق است که شامل اتاق مهمان مردان، اتاق زمستانی، انبار خرما و محل استحصال شیرخارما، اتاق تابستانی، آشپزخانه، اتاق خواب، اتاق مهمان زنان، مکتب خانه، حجله و ... می شود.

مجلس (اتاق مهمان مردان) :

یک اتاق (تابستانی) است که با برخورداری از بادگیرهای تاقچه ای در بخش حیاط مجلسی خانه قرار دارد که مختص مهمانان مرد بوده که به خانه می آمدند و نشان از مهمان نوازی و ارزش والای مهمان برای بومیان دارد زیرا از نظر بومیان کیش، مهمان حبیب خداست و حسن استقبال از مهمان را جزو وظایف شرعی و دینی خود می دانند، جلوی این اتاق سایبانی از برگ های نخل قرار دارد که در تابستان استفاده می شده. در کل بعلت جایگاه اجتماعی ویژه صاحب این خانه در کیش که به کرم و

مهمان نوازی نیز معروف بوده خانه تقریباً در تمامی ایام سال پذیرای مهمان های دور و نزدیک بوده است.

چندول (انبار خرما و محل استحصال شیره خرما):

فناوری استحصال شیره خرما مختص بومیان کیش بوده و سابقه 600 ساله دارد (آثار بجا مانده از شهر تاریخی حریره) و تا کنون این شیوه در هیچ جایی از ایران مشاهده نشده است. چندول عبارت از اتاقی با ابعاد 2x2 یا بزرگتر که محل نگهداری چند صد کیلو خرما بود یکی از الزام های انبار کردن خرما این بود که در معرض وزش باد نباشد زیرا خرما در معرض باد سریع خشک می شد ، بنابراین چندول را در گوشه ای از حیاط می ساختند و در آن زنبیل های حصیری خرما را انبار می کردند، بعد از مدتی شیره خرما از سبدها تراوش می کرد برای استفاده از شیره کف انبار را با استفاده از ساروج نفوذ ناپذیر می کردند و کف را به صورت وی و پشته درست می کردند جوی ها با شیب ملایم به گوشه ای از چندول دارای حفره برای جمع شیره وجود داشت شیره جمع می شد و بدون نیاز به ورود به داخل چندول شیرخرما را هر چند روز جمع آوری می کردند.

بعلت مصرف بالای خرما (خانواده ، میهمانان ، خدمه ، جاشوهای لنج) این خانه دارای دو انبار چندول می باشد که آثار شیره و هسته های خرما از 60 سال پیش در یکی از این انبارها موجود می باشد.

مصیف (اتاق تابستانی):

بومیان کیش به اتاقی که جهت استفاده در تابستان که با سبک خاصی ساخته می شود را مصیف (اتاق تابستانه) می گویند. این اتاق بر روی سکویی با ارتفاع 5/1 متری نسبت به سطح زمین ساخته می شود و دور تا دور آن پنجره و بادگیرهای تاقچه ای می ساختند و در هنگام تابستان بادگیرها و پنجره ها را باز می کردند تا هوا در آن جریان پیدا کند و باعث خنک اتاق می شود. این اتاق تنها در تابستان استفاده می شد و زمستان بادگیرهای آن با سنگ و چوب و گل پوشانده می شد.

مطبخ (آشپزخانه):

بومیان کیش قسمتی از حیاط را مسقف می کردند و با اختصاص دریچه هایی برای خارج شدن دود ناشی از آشپزی جهت پخت و پز استفاده می کردند. این نوع آشپزخانه ها در نداشت و اغلب در فصل تابستان از آن جهت پخت و پز غذا و نان های محلی و آسیاب کردن گندم و غیره استفاده می کردند. بومیانی که بضاعت مالی کمی داشتند بجای استفاده از دیوار از دغن (برگ های بافته شده درخت خرما) جهت ساخت آشپزخانه استفاده می کردند. آشپزخانه این خانه باهمان سبک قدیم احیاء شد و وسایل قدیمی پخت و پز در آن قرار داده شد. هنوز برنج و نمک و نشاسته چهل سال در این مکان قابل مشاهده است.

بیت العود (اتاق خواب):

اتاق خواب اصلی که خاص صاحب خانه بوده و با آینه های بزرگ و کوچک و تزیین شده و تاقچه های آن با ظروف چینی و اشیاء زینتی تزیین شده و محتوی وسایلی از قبیل : صندوق های چوبی ، رادیوهای ، تلویزیون قدیمی (با قدمت 40 سال) و یک تخت دونفره چوبی با قدمت 85 سال که صاحب خانه از سفرهای خود به هندوستان خریداری کرده است. این اتاق هم مانند دیگر اتاق ها از حمام مخصوص به خود برخوردار است. این اتاق جزء قدیمی ترین اتاق های خانه است و جهت افزایش استحکام آن از ساروج استفاده شده است. که تا حدود 40 سال پیش مورد استفاده اعضای خانواده قرار می گرفت.

بیت الافروخ (مکتب خانه):

این خانه حکم مدرسه روستای سفین را داشت زیرا چهار نسل پیش بومیان تا چهل سال پیش در این خانه قرآن آموزش می دیدند و برای همین این خانه برای آنها ارزش و اعتبار خاصی دارد و یادآور خاطرات دوران کودکی آنهاست. بیت الافروخ (خانه پسران) اصطلاحی که به اتاق مکتب خانه و محل آموزش قرآن اطلاق می شود.

بیت القهوه (اتاق مهمان زنان):

اتاقی که مخصوص پذیرایی از زنان محله و مهمان که به این خانه تردد می کردند جدای از مردان ، زنان هم همه روزه چه بعنوان دید و بازدید و چه به عنوان مهمان به خانه رفت و آمد داشتند . بیت القهوه بعلت اینکه یک قسمت از اتاق مخصوص تهیه

قهوه و چای مهمانان بوده به این نام معروف است.

الفرشه (حجله) :

یکی از اتاق خواب های مهم و قدیمی این خانه که به منظور نشان دادن آداب و رسوم ازدواج بومیان کیش به عنوان حجله در نظر گرفته شد. در فرهنگ بومیان حجله در خانه عروس آماده می شد و یکی از اتاق های خانه را به صورت کامل با پارچه های رنگی پوشانده می شد و با آینه های بزرگ و کوچک و دیگر وسایل تزئینی آن زمان آراسته می شد و عروس و داماد زندگی مشترک خود را در آن شروع می کردند و به مدت حدود یک ماه پا برجا بود.

بخار (انبار مواد غذایی):

با توجه به اقتصاد خودمصرفی بومیان کیش و شرایط جزیره ای کیش ، واحد مسکونی باید قابلیت نگه داری مواد غذایی مورد نیاز خانواده در طول سال را دارا باشد. به طور کلی به انبار بخار گفته می شود. و در آن برنج ، آرد ، خمره های ماهی شور و صندوق های ماهی خشک شده و دیگر مواد غذایی در آن نگهداری می شد.

بخار(انبار ابزار صید و شناورها):

باتوجه به اینکه صاحب خانه خود دارای یکی از بزرگترین لنج های بادبانی 80 سال پیش کیش بوده که جهت صید مروارید و سفرهای هند و آفریقا از آن استفاده می کرد . دو اتاق های بزرگ این خانه اختصاص به انبار ابزار صید و شناور داشته و تمام تجهیزات لنج ، ابزار غواصی و صید مروارید و ماهیگیری در آن نگهداری می شد.

بخار الهوش (انبار علوفه گاو و گوسفند):

در معیشت بومیان کیش دامداری و پرورش گاو و گوسفند جهت استفاده از لبنیات و هم گوشت آنها از جایگاه خاصی برخوردار است و همچنین دارای جنبه مذهبی نیز بوده زیرا وجود دام جهت قربانی ، عقیقه و غیره ضروری بوده و اکثر بومیان در خانه های خود از گاو و گوسفند پرورش می دادند. در این خانه هم تعدادی گاو و گوسفند نگهداری می شد که یکی از اتاق های خانه جهت نگهداری علوفه و غذای دام ها استفاده می شده.

سیم (تخت خواب تابستانی):

تخت خواب تابستانی که با چوبهای چنند و دعن (شاخه های بهم بافته نخل) با ارتفاع 5/1 متری ساخته می شد و شبهای تابستان جهت استراحت و خواب استفاده می شد. این خانه در قدیم دو سیم داشته که یکی از آنها به همان سبک قدیم آن بازسازی شده است.

زریبه (باغچه منزل):

بومیان کیش همیشه بخش مجزایی از حیاط خانه خود را به باغچه اختصاص می دادند و در درختان نخل ، کنار، انجیر، لوز(گاروم زندگی) می کارند و از زریبه جهت کاشت انواع صیفی جات و سبزی ها از جمله گوجه فرنگی ، هندوانه ، خربزه ، پیاز، تربچه و سبزی استفاده می کردند و همیشه یک حلقه چاه جهت آبیاری آن در مجاورت آن حفر می کردند. زریبه این خانه با مجددا احیا شده و وسایل و ابزارهای کشاورزی 80 سال پیش در معرض نمایش قرار دارد.

نژاد بومیان کیش، دراویدی، سومری، نوردیک، سامی، سیاه پوست و سفید پوست است.

در این خانه قرار است هنرمندان زن بومی نقش های زیبایی با حنا بر روی دست گردشگران ترسیم کنند و با غذا، نان و شیرینی های محلی نیز از آنها پذیرایی کنند.

هدف از برپایی این خانه مردم شناسی فراهم کردن فضایی با اصالت و سنتی برای معرفی بومیان و فعالیت های آنها در دوران گذشته به مسافران و مهمانان است.

خانه مردم شناسی بومیان جزیره کیش واقع در محله سفین قدیم میزبان کیشوندان و مسافران است.

